

Čehijā un citviet Eiropā tiek „atmazgāti” Krievijas un Baltkrievijas kokmateriāli, uzdodot tos par trešo valstu precī

Avoti: Latvijas Mežu sertifikācijas padome un Eiropas informācijas vietnes

Eiropas Savienības sankcijām pakļautie Krievijas un tās sabiedrotās Baltkrievijas kokmateriāli joprojām masveidā nonāk Čehijā, Polijā un citās bloka valstīs caur trešajām valstīm, izgaismojot smagas problēmas sankciju izpildē. Pētniecisko žurnālistu platformu un tiesībsargājošo iestāžu veiktās izmeklēšanas 2026. gadā atklāj, kā nelegālās tirdzniecības tīkli izmanto sarežģītus maršrūtus un viltotu izcelsmi, lai apietu tirdzniecības ierobežojumus. Šāda nelegālā plūsma ne tikai palīdz finansēt militāro agresiju, bet arī mākslīgi dzen uz leju kokmateriālu cenas Eiropas tirgū, kropļojot godīgu konkurenci.

Kopš 2022. gada, kad ES pilnībā aizliedza kokmateriālu importu no abām agresorvalstīm, oficiālie dati rādīja, ka šo materiālu imports Čehijā un Polijā ir nokrities līdz nullei. Vienlaikus fiksēts krass importa pieaugums no valstīm, kurās attiecīgās koku sugas nemaz neaug – piemēram, no Ķīnas, Kazahstānas, Serbijas un Turcijas.

Shēmas mehānisms un viltotie dokumenti

Kāds liels Čehijas kokmateriālu tirgotājs, kurš vēlējās palikt anonīms, žurnālistiem atzina, ka drīz pēc kara sākuma pie viņa vērsies ilggadējs piegādātājs no Krievijas. Krievijas darījumu partneris piedāvājis turpināt pieprasītās Sibīrijas lapegles piegādes, dokumentos norādot, ka koksne ir nākusi no Ķīnas. Šim nolūkam viņš Ķīnā pat bija reģistrējis jaunus uzņēmumus. Lai gan šis konkrētais Čehijas uzņēmējs no darījuma atteicās, statistikas dati apliecina, ka citi ir bijuši pielaidīgāki.

Čehijas Statistikas pārvaldes dati rāda, ka kopš sankciju ieviešanas valstī parādījušās regulāras lapegles piegādes no Serbijas un Turcijas - valstīm, kurās tāda lapegle dabā nemaz neaug, kas skaidri norāda, ka tās kalpo tikai kā tranzīta punkti Krievijas koksnes legalizācijai. Situāciju vēl vairāk sarežģī fakts, ka vizuāli atšķirt, piemēram, Krievijas Sibīrijā augušu lapegli vai bērzu no citu reģionu kokiem, ar neapbruņotu aci ir gandrīz neiespējami.

Baltkrievijas granulu maršruts caur Turciju uz Poliju

Īpaši aktīvs nelegālās koksnes atmazgāšanas mezgls ir izveidojies Turcijā. Muitas datu un starptautisko tirdzniecības datu bāzu izmeklēšanas atklājušas shēmu, kādā Baltkrievijas koksnes granulas tiešā veidā nonāk Eiropas Savienībā.

Vairāki Baltkrievijas uzņēmumi, piemēram, *TDA Azimut Optyma* un *TAA Kranatex-Bel*, fiktīvi pārdevuši simtiem tonnu granulu Turcijas uzņēmumiem, kā, piemēram, *Lsk Makro Agac Sanayi Ve Ticaret*. Šie Turcijas uzņēmumi saņemto precī dokumentāli noformē kā vietējās izcelsmes produktu un nekavējoties pārdod tālāk Eiropas pircējiem. Kā viens no lielākajiem šo fiktīvo Turcijas preču pircējiem identificēts Polijas uzņēmums *ANS Group Sp.*, kas šādā veidā faktiski importējis sankcijām pakļauto Baltkrievijas produkciju Polijā un tālākā Austrumeiropas tirgū.

Polijas drošības dienestu rīcība un Vidusāzijas aizsegs

Polija ir kļuvusi par vienu no galvenajiem mērķa un tranzīta tirgiem nelegālajai koksnei. 2026. gada sākumā Polijas Muitas un nodokļu dienests, sadarbojoties ar Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai – OLAF - veica vērienīgus reidus un aizturēja piecas personas - trīs Polijas un divus Krievijas pilsoņus. Grupa tika apsūdzēta par liela apjoma Krievijas un Baltkrievijas bērza finiera un saplākšņa importēšanu Polijā, izmantojot viltotus Kazahstānas un Turcijas izcelsmes dokumentus.

Līdzīgas problēmas novērojamas arī citās Austrumeiropas valstīs, piemēram, Slovākijā un Ungārijā. Kamēr tādas valstis kā Kazahstāna un Kirgizstāna pēc Eiropas spiediena ir mēģinājušas pastiprināt eksporta kontroli, Krievijas tirgotāji operatīvi maina maršrutus, novirzot plūsmas caur Gruziju, Uzbekistānu un jau minēto Serbiju.

Spiediens uz Briseli un “tiesiskie caurumi”

Baltijas valstu un Polijas tiesībsargājošās iestādes un ražotāji turpina zvanīt trauksmes zvanus, jo šāda mēroga krāpniecība grauj Eiropas tiesiskos principus un finansiāli vājina vietējos ražotājus. Igaunijas muita vien jau ir ierosinājusi vairāk nekā 100 lietu par izcelsmes viltošanu kokmateriāliem.

Lielākā problēma ir Eiropas tiesību aktu nepilnības. Pašreizējās sankcijas aizliedz importēt produktus, ja tie ir tieši *ražoti* Krievijā vai Baltkrievijā, taču tās pilnībā nenosedz gadījumus, kad šo valstu izejmateriāli tiek pārstrādāti trešajā valstī, piemēram, Ķīnā vai Turcijā. Polija, Igaunija un Latvija pašlaik aktīvi izdara spiedienu uz Briseli, pieprasot, lai nākamajās sankciju pakotnēs tiktu iestrādāts stingrs un nepārprotams nosacījums - eksportētājiem no jebkuras pasaules valsts ir juridiski un laboratoriski jāpierāda, ka viņu izmantotās izejvielas nav saistītas ar Krieviju vai Baltkrieviju.

Kamēr šādi stingri, visaptveroši mehānismi netiks ieviesti visā Eiropas Savienības mērogā, nelegālie darījumi turpinās kropļot Eiropas tirgu.